Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Lisähuomioita suosituksesta neuvoston suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta”

(COM(2021) 742 final)

(oma-aloitteinen lausunto)

(2023/C 75/07)

Esittelijä: **Juraj SIPKO**

Komitean täysistunnon päätös	22.3.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
	oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	6.10.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	27.10.2022
Täysistunnon numero	573
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	170/1/2

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK toteaa, että euroalueen ja Euroopan unionin talouskehitystä leimaa tällä hetkellä erityisen suuri taloudellinen, geotaloudellinen ja poliittinen epävarmuus. Tämä epävarmuus johtuu kahdesta edelleen jatkuvasta systeemisestä häiriöstä: covid-19:n jatkumisesta sekä Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan. Esiin on noussut myös uusi riski, joka liittyy kansainvälisen kaupan ja maksujen, pääoma- ja rahoitusmarkkinoiden ja myös valmistusteollisuuden sekä tutkimus- ja liikennealan hajanaisuuteen. Järjestelmäriskit ovat johtaneet julkisen velan valtavaan kasvuun ja inflaation kiihtymiseen. Euroalueen ja EU:n muiden jäsenvaltioiden suurimpana haasteena on kuitenkin edelleen ilmastonmuutoksen torjunta.

1.2 ETSK muistuttaa jälleen, että toimet sitkeän covid-19-taudin torjumiseksi eivät ole läheskään ohi. Siksi olisikin toteutettava kaikki mahdolliset konkreettiset ja koko järjestelmää koskevat toimenpiteet taudin selättämiseksi samalla, kun varaudutaan muihin mahdollisiin epidemioihin ja pandemioihin. ETSK korostaa, että kuten kokemukset kahden viime vuoden aikana ovat vahvistaneet, investoinneille saadaan eniten vastinetta terveydenhuoltoalalla.

1.3 ETSK toivoo, että Venäjän hyökkäys ja Ukrainan sota saadaan lopetettua ja Ukrainan alueellinen koskemattomuus palautettua. Näin voitaisiin luoda edellytykset häiriönsietokykyiselle, osallistavalle ja kestävälle talouskasvulle euroalueeseen kuuluvissa ja muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

1.4 ETSK seuraa tiiviisti inflaation kehitystä, joka on ollut erittäin epäsuotuisaa pääasiassa hyödykkeiden, elintarvikkeiden ja energian hintojen nousun ja myös toimitusketjujen häiriöiden vuoksi. Tässä tilanteessa korkotason nostaminen ei ole erityisen tehokas väline. Liian tiukka rahapolitiikka voi myös lisätä taantumariskejä ja viivästyttää kipeästi tarvittavia yksityisiä investointeja energiasiirtymään. ETSK suosittaakin, että EKP tekee asianmukaisen oikeasuhteisuuden arvioinnin ja analysoi tarkkaan tiukennetun rahapolitiikan sivuvaikutuksia ja sen seurauksia pitkän aikavälin hintavakaustavoitteisiin. ETSK kannustaa kuitenkin Euroopan keskuspankkia alentamaan pohjainflaatiota vaarantamatta EU:n talouden elpymistä. Edellä mainittujen riskien vuoksi EKP:n olisi edettävä varovasti rahapolitiikan normalisoinnissa.

1.5 Energian ja elintarvikkeiden hintojen jyrkän nousun vuoksi ETSK suosittaa, että kansallisen talouspolitiikan laatijat luovat heikoimmassa asemassa oleville väestöryhmille toimivan ja tehokkaan sosiaalisen turvaverkon, joka kattaa myös ne keskiluokkaan kuuluvat ryhmät, joihin tämä kehitys vaikuttaa eniten, ja jossa ketään ei jätetä jälkeen.

1.6 ETSK on huolissaan julkisen velan jatkuvasta kasvusta. Tästä syystä se suosittelee toteuttamaan toimia julkisen talouden vakauttamiseksi keskipitkällä aikavälillä. ETSK katsoo, että verotusta on varaa säätää oikeudenmukaisemmaksi ja sen myötä myös tehostaa julkisten varojen käyttöä, jotta kansallisia talousarvioita saadaan vahvistettua.

1.7 ETSK toteaa, että yleisen poikkeuslausekkeen soveltaminen covid-19-pandemian seurauksena oli oikea päätös. Sen voimassaoloa on jo jatkettu vuoteen 2023 asti, mutta voimassaolon pidentämistä entisestään on myös harkittava, mikäli järjestelmäriskit jatkuvat. ETSK odottaa näin ollen, että Euroopan komissio valmistelee viipymättä konkreettisia toimia vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamiseksi.

1.8 Vaikka rahoitusunionin perustamisessa on edistytty, on hyväksyttävä ja pantava täytäntöön kaikki merkittävät ja systeemiset toimenpiteet pankkiunionin ja pääomamarkkinaunionin viimeistelemiseksi. ETSK kehottaa asiasta vastaavia organisaatioita ja toimivaltaisia elimiä yhdistämään voimansa rahoitusunionin luomiseksi.

1.9 ETSK korostaa hajanaisuuden kielteisiä vaikutuksia ja kiinnittää huomiota euroalueen valtionlainamarkkinoiden epävakauteen. ETSK suhtautuukin myönteisesti Euroopan keskuspankin 15. kesäkuuta 2022 antamaan ilmoitukseen toimenpiteiden valmistelusta euroalueen hajanaisuuteen puuttumiseksi.

1.10 ETSK kannattaa euroalueen talouksien muutosta ja kiinnittää samalla huomiota olemassaoloon kohdistuvaan riskiin, joka liittyy ilmastonmuutokseen. Tästä syystä ja ennakoimattomasta mutkikkaasta geotaloudellisesta kehityksestä huolimatta komitea suosittelee siirtymään uusiutuviin energialähteisiin ja hyödyntämään elpymissuunnitelman puitteissa käytettävissä olevia rahoitusresursseja sekä muita rahoitusresursseja, myös yksityisen sektorin tarjoaman rahoituksen tukea.

1.11 Euroalueen maihin kohdistuu muiden EU-maiden tapaan tällä hetkellä systeemisiä häiriöitä, riskejä ja uhkia. Kun otetaan huomioon tämä sivilisaation kehityksen kannalta kriittinen ajanjakso, ETSK kehottaakin kaikkia maita ja toimivaltaisia kansainvälisiä elimiä tekemään yhteistyötä, jotta voidaan vastata kaikkiin näihin historiallisesti ennennäkemättömiin systeemisiin häiriöihin, riskeihin ja uhkiin, joiden edessä maailma tällä hetkellä on. Toimenpiteiden hyväksymisen ja täytäntöönpanon lykkäämisellä voi olla kauaskantoisia seurauksia paitsi aineellisten vahinkojen kannalta myös – ja ennen kaikkea – ihmiselämän kannalta.

2. **Tausta ja asiayhteys**

2.1 Tällä hetkellä on kaksi konkreettista systeemistä häiriötä, covid-19 ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan, jotka ovat niitä seuranneen geotaloudellisen hajanaisuuden myötä johtaneet suureen epävarmuuteen. Lisäksi hyödykkeiden ja elintarvikkeiden hintojen nousu on synnyttänyt merkittäviä sosioekonomisia riskejä sekä euroalueella että koko EU:ssa. Kun otetaan huomioon ilmastonmuutoksen aiheuttama uhka olemassaololle, yksi euroalueen ja EU:n muiden jäsenvaltioiden suurimmista haasteista on siirtyminen vihreään talouteen.

2.2 Nykyiseen talouskehitykseen liittyy ennennäkemättömiä konkreettisia ulkoisia häiriöitä euroalueen maissa. Taustalla olevien makrotaloudellisten indikaattoreiden näkökulmasta tätä kehitystä ei näin ollen voida pitää vakaana. Lisäksi eräillä euroalueeseen kuuluvilla jäsenvaltioilla on pitkäaikaisia rakenteellisia haasteita niiden tiellä kohti kestävien, häiriönsietokykyisten ja osallistavien talouksien rakentamista.

2.3 Ennen näitä kahta systeemistä häiriötä inflaatio oli suhteellisen alhaisella tasolla lähes kaikissa euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa. Inflaatiovauhti oli suhteellisesti hitaampi jo ennen ilmastokriisin alkamista, ja joissakin euroalueen maissa koettiin jopa deflaatiota. Nykyinen inflaatiokehitys edellyttää EKP:n välineistön laajaa hyödyntämistä. Tällä hetkellä inflaatio on yksi suurimmista riskeistä euroalueen kestävälle, häiriönsietokykyiselle ja osallistavalle talouskasvulle. Inflaatiotason alentaminen ja vakauttaminen ja inflaation pitäminen tavoitetasolla eli alle kahdessa prosentissa ei ole mahdollista ilman Euroopan keskuspankin rahapolitiikan asiaankuuluvia muutoksia. EKP:n neuvosto on ryhtynyt tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että EKP kykenee täyttämään tehtävänsä eli ylläpitämään hintavakautta ja turvaamaan rahoitusvakauden. Lähitulevaisuudessa on tärkeää, että EKP etenee varovasti rahapolitiikan normalisoinnissa.

2.4 Inflaatio on tällä hetkellä korkeimmalla tasolla kuin kertaakaan talous- ja rahaliiton perustamisen jälkeen. Tämä johtuu useista eri tekijöistä, jotka johtivat inflaatiovauhdin vähittäiseen kiihtymiseen jo syvenevän maailmanlaajuisen covid-19-kriisin aikana. Euroalueella parhaillaan käynnissä oleva talouden elpyminen on kärjistänyt entisestään tätä

kielteistä suuntausta tarjonnan vähentymisen johdosta. Myös Venäjän hyökkäys Ukrainaan on osaltaan nostanut hintoja. On perusteltua kysyä, missä määrin Euroopan keskuspankin rahapolitiikalla kaikkia sen käytössä olevia välineitä hyödyntäen kyetään hidastamaan inflaation kiihtymistä, palauttamaan se asteittain ilmoitetulle tavoitetasolle ja pitämään se tällä tasolla vaarantamatta yhtenäisvaluutan vakautta ja talouden elpymistä covid-19-kriisin jäljiltä.

2.5 Nykyinen inflaatiokehitys ei ole väliaikaista eikä lyhytkestoista (kuten todettiin syksyllä 2021), vaan siihen liittyy suurta epävarmuutta. Viime vuoden jälkipuoliskolla hintojen nousu johtui pääasiassa energian hinnoista, toimitusketjujen häiriöistä, hyödykkeiden hintojen poikkeuksellisen jyrkästä noususta ja kuljetuskustannusten kasvusta. Koska nykyisen hintakehityksen syyt ovat moninaisia, inflaatiota ei pystytä hillitsemään pelkästään rahapolitiikalla. Tarvitaan energian tuonnin monipuolistamista ja siten riippuvuuden vähentämistä Venäjältä tulevista toimituksista. Monipuolistaminen myös tarjoaa euroalueeseen kuuluville jäsenvaltioille historiallisen mahdollisuuden käynnistää kiireellisiä rakenneuudistuksia (esim. hallinnolliset uudistukset, oikeuslaitosuudistukset ja uudistukset oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi) ja vähentää riippuvuutta perinteisten energiapanosten tuonnista. Tämän lisäksi tarvitaan markkinainterventioita, jotta voidaan hillitä nykyistä hintavaihtelua energiamarkkinoilla. ETSK suhtautuukin myönteisesti komission ehdotukseen kiireellisistä toimista, joilla puututaan energian korkeisiin hintoihin.

2.6 Samanaikaisesti on myös näyttöä siitä, että monet yritykset ovat kyenneet kasvattamaan yksikkökohtaisia voittojaan energian hintojen noususta huolimatta. EKP:n analyysi osoittaa, että voitot ovat olleet keskeinen kotimaista kokonaisinflaatiota vauhdittava tekijä, sillä yritykset ovat siirtäneet korkeampia kustannuksia kuluttajien maksettavaksi ja suojanneet ja kasvattaneet voittomarginaalejaan. Energia-alan markkinainterventiot saattavat myös hidastaa hintakehitystä.

2.7 Nykyinen hintojen nousu liittyy pääasiassa tarjontaan. Tämä suuntaus vaikuttaa haitallisesti euroalueen kilpailukykyyn, johtaa korkeampiin kustannuksiin ja aiheuttaa palkkojen korotuspaineita aikana, jolloin talous on taantumassa. Jos tämä epäsuotuisa kehityskulku jatkuu, se saattaa johtaa stagflaatioon (tällä hetkellä stagflaatiota ei tosin ole havaittavissa euroalueen maissa kokonaisuudessaan). Viimeksi stagflaatiota havaittiin lähes 40 vuotta sitten. Jos ulkoiset systeemiset häiriöt jatkuvat, ei-toivotun stagflaation mahdollisuutta ei voida sulkea pois. Toisaalta ETSK kiinnittää huomiota mahdollisiin kysyntään kohdistuviin kielteisiin vaikutuksiin siinä tapauksessa, että pieni- ja keskituloisten reaalipalkka pienenee.

2.8 Vuonna 2021 talouskasvun kehitys oli suhteellisen suotuisaa kaikissa euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa, eikä tuolloin osattu odottaa investointi- ja kauppavirtojen jyrkkää hidastumista suuren taloudellisen epävarmuuden seurauksena. Maailmanlaajuinen covid-19-kriisi voi johtaa siihen, että talouskasvun erot euroalueella syvenevät, mikäli rakenneuudistuksia ei hyväksytä ja toteuteta. Tämä eriytymiskehitys voi vaikuttaa merkittävästi lähentymiseen ja kärjistää tätä epäsuotuisaa kehitystä euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa.

2.9 Lyhyen aikavälin potentiaaliset investointinäkymät eivät ole rohkaisevia. Covid-19-pandemian jälkeistä elpymistä varten käyttöön otettujen välineiden (elpymis- ja palautumistukiväline) vaikutus on alkanut jossain määrin heikentyä Ukrainan sodan aiheuttaman investointiepävarmuuden vuoksi. Siksi on tärkeää, että yksittäiset taloudet kykenevät selviytymään kauppa- ja investointivirtojen yhä jatkuvasta häiriötilasta ja maailmantalouden sitkeästä epävarmuudesta ja ennen kaikkea suuresta epävarmuudesta euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa.

2.10 Talouden hidastumisen taustalla ovat myös kotitalouksien maksamien energian hintojen merkittävä nousu. Eräät jäsenvaltiot ovat toteuttaneet hintojen nousun kompensoimiseksi toimenpiteitä myöntämällä tukia, tekemällä muutoksia arvonlisäveroon ja ottamalla käyttöön lisäyksiä sosiaaliturvamaksuihin sekä sosiaalisia energiatariffeja pienituloisimmille kotitalouksille. Onkin tarpeen pohtia kotitalouksien tehokasta energian käyttöä ja muuttaa energiankulutustottumuksia. Energian hintojen nousu on johtanut siihen, että osa kuluttajakorin tuotteista on hiljalleen korvautunut muilla, mikä on johtanut korista poisjääneiden tuotteiden kysynnän vähenemiseen. Lisäksi kotitalouksien maksamien energian hintojen nousu on muuttamassa kotitalouksien kulutustottumuksia ja johtamassa tiettyjen kulutustavaroiden kulutuksen merkittävään vähenemiseen. Energia on kuitenkin perushyödyke ja sen kulutusta voidaan vähentää vain rajallisesti, mikä tarkoittaa, että hinnankorotuksista tulevat kärsimään erityisesti köyhemmät kotitaloudet.

2.11 Covid-19-pandemia on vaikuttanut erittäin kielteisesti euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden julkiseen talouteen. Vakaus- ja kasvusopimuksen yleinen poikkeuslauseke otettiin käyttöön maaliskuussa 2020 covid-19-kriisin aiheuttaman tilanteen helpottamiseksi. Lisäksi luotiin tilapäiset valtiontukipuitteet, jotka mahdollistivat laajamittaiset finanssipoliittiset elvytystoimet elinkeinoelämän tukemiseksi sekä yhteiskunnan vakauden säilyttämiseksi.

2.12 Finanssipoliittiset toimet ja tuotannon supistuminen ovat johtaneet julkistalouden velkasuhteiden merkittävään kasvuun erityisesti tietyissä jäsenvaltioissa, joissa velkaa on paljon. On ensiarvoisen tärkeää varmistaa myös jatkossa julkisen velkatason kestävyys vähentämällä julkista velkaa asteittain. Koska energian hinnat pysyvät korkealla tasolla keskipitkällä aikavälillä, on tarpeen tarkastella uudelleen markkina- ja hinnanmuodostusmekanismeja ja toteuttaa lisää finanssipoliittisia tukitoimenpiteitä niiden kotitalouksien ja yritysten tukemiseksi, joihin energian hintojen nousu erityisesti vaikuttaa.

2.13 Turvallisuusmenojen ja muihin kriittisiin prioriteetteihin liittyvien menojen kasvu voi johtaa euroalueen taloudellisen aseman tilapäiseen heikkenemiseen maailmantaloudessa. Tätä taustaa vasten euroalueen jäsenvaltioiden suurena haasteena on siirtyminen kohti kestävää talouskasvua sekä euroalueen talouden aseman säilyttäminen muihin maailmanlaajuisiin kilpailijoihin nähden. Tässä sen on hyödynnettävä kaikkia käytettävissä olevia välineitä sekä vaikuttavia yksittäisiä poliittisia toimenpiteitä, muun muassa diplomaattisia keinoja.

2.14 Viime aikoina euron vaihtokurssi Yhdysvaltain dollariin nähden on heikentynyt epäsuotuisan geopoliittisen kehityksen seurauksena toukokuusta 2021 lähtien. Euron – maailman toiseksi suurimman varantovaluutan – arvon aleneminen johtuu pääasiassa Euroopan keskuspankin ja Yhdysvaltain keskuspankin (Federal Reserve System, FED) erilaisista rahapolitiikoista.

2.15 Euroopan komissio julkaisi heinäkuussa 2022 edellä esitetyn analyysin pohjalta talousennusteensa, jota määrittää pääasiassa Ukrainan tilanteen kehittyminen. Komission ennusteen mukaan tänä vuonna talous kasvaa EU:n jäsenvaltioissa 2,7 prosenttia ja euroalueella 2,6 prosenttia, mutta ensi vuonna nämä lukemat laskevat 1,5:een ja 1,4 prosenttiin. Keskimääräisen inflaation ennustetaan kiihtyvän tänä vuonna 7,6 prosenttiin sekä koko EU:ssa että euroalueella, mutta ensi vuonna sen ennustetaan hidastuvan koko EU:ssa 4,6 prosenttiin ja euroalueella 4 prosenttiin.

3. **Yleistä**

3.1 ETSK painottaa, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttaa voimakkaasti euroalueen maiden sekä lyhyen että keskipitkän aikavälin talouskehitykseen ja sen vaikutus voi olla voimakas myös tulevaisuudessa. Tämä kielteinen kehitys vaikuttaa koko järjestelmään, eikä vastaavaa tilannetta ole koettu sitten maailmansotien. Tilannetta onkin hyvin vaikea verrata muihin häiriöihin, jotka ovat aiemmin vaikuttaneet kielteisesti euroalueen talouskehitykseen. Joka tapauksessa tällä hetkellä vallitsee suuri epävarmuus, mikä vaikeuttaa tulevaisuuden kehitysnäkymien määrittämistä.

3.2 ETSK huomauttaa, että näkymien taustalla olevien makro- ja mikrotaloudellisten indikaattoreiden kehitys ei ole euroalueen maissa rohkaisevaa. Epävarmuus on poikkeuksellisen suurta. Erityisesti on monia tuntemattomia, pääasiassa geopoliittisia ja taloudellisia muuttujia, jotka voivat lisätä entisestään jo nyt erittäin suurta epävarmuutta.

3.3 ETSK katsoo, että inflaatiokehitys muodostaa suuren riskin euroalueen maiden sosioekonomiselle kehitykselle. Tämänhetkinen inflaatioriski liittyy pääasiassa tarjontaan ja arvoketjujen häiriöihin. Ukrainan tilanteen kehitys erityisesti energiapanosten alalla, mukaan lukien perushyödykkeiden hinnat, yhdessä covid-19-epidemian rajoittamiseen tähtäävien toimenpiteiden kanssa ovat aiheuttaneet muutoksia tarjontapuolella.

3.4 Nykyinen inflaatiokehitys edellyttää EKP:n välineistön laajaa hyödyntämistä hintavakauden saavuttamiseksi elvyttävän rahapolitiikan avulla. EKP:n olisi edettävä varovasti rahapolitiikan normalisoinnissa. Lisäksi on odotettavissa, että rahapolitiikan pitää edelleen tukea euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden talouspolitiikkaa.

3.5 ETSK korostaa, että inflaatioriskiä ei ole onnistuttu hillitsemään jäsenvaltioissa ja että pyrkimykset sen poistamiseksi ovat olleet vain puolivillaisia. Kun otetaan huomioon tämänhetkinen epäsuotuisa inflaatiokehitys ja sen vaikutukset kotitalouksiin sekä kilpailukyvyn kehittyminen, ETSK kehottaa kaikkia toimivaltaisia ja vastuussa olevia elimiä hyväksymään ja panemaan täytäntöön kaikki kiireelliset toimenpiteet kielteisten hintamuutosten tasaamiseksi. Samaan aikaan on pyrittävä ehkäisemään myllerrystä euroalueen valtionlainamarkkinoilla ([1]).

3.6 ETSK suhtautuu myönteisesti REPowerEU-ohjelman julkaisemiseen. Komitea odottaa, että ohjelma auttaa vähentämään asteittain riippuvuutta Venäjän federaatiosta tuotavista energiapanoksista. Ohjelma tarjoaa myös mahdollisuuden poistaa asteittain suurimmat kustannusriskit, jotka ovat merkittävä uhka euroalueen maiden hintavakaudelle.

3.7 ETSK odottaa REPowerEU-ohjelmalta myös kahta muuta keskeistä panosta: i) Ohjelmalla voitaisiin edistää huomattavasti investointeja tietyillä sektoreilla ja aloilla ja toteuttaa näin ajatus, joka edelsi Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Perusajatuksena on, että tämä vuosi on merkittävä investointien kasvun suhteen erityisesti tietyillä yleistä etua koskevilla aloilla. ii) REPowerEU-ohjelmalla pitäisi myös edistää tuntuvasti tärkeimpiä nykyisen sukupolven edessä olevia rakenteellisia muutoksia ja saavuttaa näin euroalueen talouksien kilpailukyvyn, kestäväpohjaisuuden ja häiriönsietokyvyn parantamista koskevat keskeiset tavoitteet vihreän kehityksen ohjelmassa asetettujen yleistavoitteiden saavuttamiseksi.

3.8 ETSK seuraa tiiviisti, miten investointeja ollaan kohdentamassa perustavanlaatuisesti uudelleen verrattuna alkuperäisiin investointisuunnitelmiin. Investointien kasvun voidaan odottaa olevan vähäisempää aloilla, jotka ovat yhteydessä energia-alan rakenneuudistukseen ja vihreän kehityksen ohjelman painopisteiden täytäntöönpanoon EU:n jäsenvaltioissa. Niiden alojen näkymät, joilla ei ole tätä suoraa yhteyttä, ovat epäselvät. Tätä taustaa vasten on tärkeää nähdä, miten perinteisillä talouden aloilla (jotka eivät ole strategisesti välttämättömiä tai joilla ei tavoitella maailmanluokan huippuosaamista) toimivat pienet ja keskisuuret yritykset kehittyvät hyödyntäen yksittäisillä alueilla tarjolla olevia mahdollisuuksia.

3.9 ETSK kannattaa vahvasti sitä, että tämänhetkisten kriittisten tavoitteiden saavuttamisen lisäksi kiinnitetään asianmukaisesti huomiota myös siihen, että varmistetaan yhdenmukainen innovointisuorituskyky eri alueilla, euroalueella ja koko EU:ssa. Tämän tavoitteen aliarvioiminen voi pahentaa euroalueen ja EU:n muiden jäsenvaltioiden alueiden eriytymistä.

3.10 ETSK pitää myönteisenä sitä, että aiempien vähemmän kehittyneiden euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden kasvu on mahdollistanut tiiviimmän lähentymisen. Pitkällä aikavälillä näiden alueiden kehitysvauhti on ollut nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin. Tässä yhteydessä on syytä huomata, että covid-19-pandemia ja Ukrainassa käynnissä oleva sota voivat syventää euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden eriytymistä, mikä ei edistä Maastrichtin sopimuksen perusajatusten toteutumista.

3.11 ETSK pitää myönteisenä ja kannattaa käynnissä olevaa keskustelua EU:n jäsenvaltioiden julkisen talouden uuden institutionaalisen kehyksen suunnittelusta. Komitea huomauttaa tässä yhteydessä, että vakaus- ja kasvusopimuksen finanssipoliittisten sääntöjen päivittämisessä on ennen kaikkea haasteena taloudellisen kestävyyden ja selkeiden julkisten investointitarpeiden yhteensovittaminen.

3.12 ETSK katsoo, että julkisen velan kestävyyteen tähtäävät erityyppiset toimintapolitiikat on mahdollista sovittaa yhteen ja niiden välille on mahdollista luoda yhteyksiä. Lisäksi perustelluissa tapauksissa on tarpeen tukea sellaisia finanssipoliittisia strategioita, joilla pyritään julkisen talouden tervehdyttämiseen keskipitkällä aikavälillä keskittyen elpymiseen ja palautumiskykyyn. Komitea odottaa realistisia ja toimivia ratkaisuja, joiden tuloksena luodaan julkisen talouden foorumi, joka olisi toteutettava viipymättä.

3.13 Koska talousarvioihin kohdistuu paineita covid-19-kriisin jäljiltä, tulevien korvaavien toimenpiteiden, joilla kotitalouksia ja yrityksiä tuetaan energiakriisissä, on oltava kohdennettuja ja vaikuttavia. ETSK ymmärtää ja hyväksyy ne syyt, joiden vuoksi tällä hetkellä on tärkeää pyrkiä varmistamaan turvallisuus ja vastata humanitaarisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin, sekä tämän vaikutukset euroalueen kansallisiin talousarvioihin. ETSK pitää tässä yhteydessä myönteisenä komission päätöstä jatkaa vakaus- ja kasvusopimuksen poikkeuslausekkeen soveltamista ja kehottaa komissiota esittämään mahdollisimman pian konkreettisia ehdotuksia vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamiseksi.

([1]) ETSK pitääkin myönteisenä sitä, että EKP ilmoitti 15. kesäkuuta 2022 aikomuksestaan luoda väline, jolla torjutaan euroalueen hajautuneisuutta.

3.14 ETSK on toistuvasti todennut, että tarvitaan tehokkaampia toimia euroalueen aseman vahvistamiseksi kansainvälisessä ympäristössä. Tämä on ollut jo aiemmin tärkeää, ja nyt se on entistäkin tärkeämpää. Euroalueen taloudet kohtaavat tällä hetkellä uusia haasteita, jotka liittyvät yleiseen turvallisuusriskiin ja rakenteellisiin muutoksiin. Lisäksi taloudellinen ja poliittinen kehitys voi vaikuttaa euron asemaan kansainvälisessä raha- ja maksujärjestelmässä. Venäjän hyökkäyksen ja Ukrainan sodan lopettaminen ja Ukrainan alueellisen koskemattomuuden palauttaminen voivat johtaa maailmantalouden elpymiseen ja sen myötä euroalueen talouden vahvistumiseen.

4. **Erityistä**

4.1 ETSK on vakaasti sitä mieltä, että kun otetaan huomioon tämänhetkinen suuri geopoliittinen ja taloudellinen epävarmuus, johon liittyy riski inflaation kiihtymisestä ja julkisen velan kasvusta, euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden suhteellisen sosioekonomisen vakauden varmistamiseksi on tärkeää keskittyä oikeisiin painopisteisiin hyödynnettäessä elpymis- ja palautumistukivälineen varoja. Tämä väline mahdollistaa sen, että EU:n jäsenvaltiot voivat laskea pääomamarkkinoilla liikkeelle yhteisiä joukkolainoja, ja se on tähän mennessä ollut hyvin tehokas. ETSK pitäisikin erittäin tervetulleena, että tätä välinettä hyödynnettäisiin käytännössä myös tulevaisuudessa. ETSK katsoo, että elpymis- ja palautumistukivälinettä voitaisiin käyttää myös vuoden 2026 jälkeen.

4.2 ETSK painottaa, että Venäjän meneillään oleva hyökkäys Ukrainaan voi johtaa tietyissä euroalueen maissa ei-toivottuun taantumaan ja jopa stagflaatioon. Tämän epäsuotuisan kehityksen tarkka seuranta sekä ennalta ehkäisevät toimet siihen vastaamiseksi ovatkin nyt tarpeen enemmän kuin koskaan.

4.3 ETSK toteaa, että työllisyystilanteen ja työmarkkinoiden kehitys näyttää suhteellisen vakaalta. Samaan hengenvetoon komitea kuitenkin huomauttaa, että kansallisissa työttömyysasteissa on suhteellisen suuria eroja verrattuna vuotta 2008 edeltäneeseen aikaan. Eräissä euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa esiintyy rakenteellista työttömyyttä, ja lisäksi on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Juuri tämä korkeasti koulutetun työvoiman suhteellinen puute estää kilpailukyvyn parantamisen tietyillä aloilla. ETSK toteaa, että euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa ja koko EU:ssa on edelleen riittävästi ja vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia uudelleen- ja täydennyskoulutukseen.

4.4 ETSK on erittäin huolissaan kielteisestä eriarvoistumiskehityksestä ja köyhyyden lisääntymisestä euroalueeseen kuuluvissa jäsenvaltioissa ja muualla EU:ssa. Eriarvoisuus on käsitteen laajimmassa merkityksessä myös pitkälti perintöä maailmanlaajuisesta finanssikriisistä. Covid-19-pandemia on kärjistänyt tätä kielteistä suuntausta entisestään. Energian ja elintarvikkeiden hintojen nousu vaikuttaa tällä hetkellä heikoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin sekä pieni- ja keskituloisiin kotitalouksiin. ETSK kehottaakin painokkaasti kaikkia toimivaltaisia elimiä luomaan sosiaalisen turvaverkon, joka toimii tehokkaasti ja jossa ketään ei jätetä jälkeen.

4.5 ETSK nostaa jälleen kerran esille uusien muunnosten, pandemioiden ja epidemioiden mahdollisuuden ja niiden ennalta arvaamattoman kehityskulun. Covid-19-epidemian puhkeaminen ja nopea leviäminen osoittivat, että terveydenhuoltoala oli varautunut pandemiaan erittäin huonosti. Onkin parannettava varautumista, ja ennen kaikkea on tärkeää, että kaikki toimivaltaiset elimet ja toimielimet toteuttavat vastuullisempaa politiikkaa. ETSK toteaa, että kuten kahden viime vuoden aikana on opittu, investoinneille saadaan eniten vastinetta investoitaessa terveydenhuoltoon ja ennaltaehkäisyyn.

4.6 ETSK painottaa, että likviditeetin tarjoamisen tukeminen covid-19-epidemian puhkeamisen jälkeen on ollut oikea päätös. Nyt kun osa toimista on päättynyt, on kuitenkin keskityttävä varmistamaan tiettyjen yritysten vakavaraisuus. Likviditeettiä on tarjottava myös pandemian jälkeisen kasvun tukemiseksi. ETSK pitääkin ratkaisevan tärkeänä sitä, että edistetään pääomamarkkina- ja pankkiunionin rakentamista.

4.7 ETSK huomauttaa, että maailmantalous on hajautumassa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on johtanut kansainvälisen kaupan, kansainvälisten maksujen, kansainvälisten valuuttasuhteiden, kansainvälisen liikenteen, kansainvälisen tieteen ja tutkimuksen, globaalien arvoketjujen ja myös muiden alojen hajanaisuuteen. Tämä kehityskulku on vaikuttanut erittäin kielteisesti euroalueen maiden sosioekonomiseen kehitykseen.

4.8 ETSK toteaa, että nykyinen suuri taloudellinen ja geotaloudellinen epävarmuus, johon liittyy suuria riskejä, on monimutkaisin tilanne koko Euroopan yhdentymishankkeen historiassa. Tulevan sosioekonomisen kehityksen ennakoimattomuuden vuoksi on erittäin tarpeellista, että toimivaltaiset elimet ottavat käyttöön ja toteuttavat koko joukon erilaisia toimenpiteitä euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden talouksiin kohdistuvien ulkoisten häiriöiden lieventämiseksi ja poistamiseksi.

Bryssel 27. lokakuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG